

Mendel je...

Interreg
EVROPSKÁ UNIE

Rakousko-Česká republika

Evropský fond pro regionální rozvoj

OBSAH

1.	Úvod	3
2.	Mendel jako ideální téma přeshraniční spolupráce	4
2.1.	Mendel a jeho význam	4
2.2.	Mendel a historie	4
2.3.	Mendel a současnost	5
3.	Aktivity projektu „Mendel je...“ a dobrý příklad praxe	8
3.1.	Význam a hlavní cíl přeshraničního projektu	8
3.2.	Hlavní aktivity přeshraničního projektu	8
4.	Závěr	10

1. Úvod

Tento materiál je výstupem přeshraničního projektu „Mendel je...“ s registračním číslem KPF-02-087. Projekt byl spolufinancován z Fondu malých projektů Rakousko-Česká republika v rámci Programu INTERREG V-A Rakousko – Česká republika.

Příjemcem dotace bylo Opatství Staré Brno Řádu sv. Augustina, které je se jménem Mendel úzce provázáno. Augustiniánský klášter na Starém Brně se stal azylem tohoto génia po dobu mnoha let. A také právě zde Mendel započal svoje velkolepé dílo a na základě pokusů s hrachem v místním skleníku položil základy genetiky. Jeho památku a celoživotní odkaz stále připomíná Mendelovo muzeum Masarykovy univerzity, které sídlí v autentických prostorech kláštera, kde Mendel žil a působil.

Přeshraniční dopad v projektu zajišťoval rakouský partner Verein Family Business, který má bohaté zkušenosti s dalšími, obdobnými projekty.

Materiál popisuje základní aktivity přeshraničního projektu a jeho přínos pro českou i rakouskou stranu. Prezentuje výstupy a význam této přeshraniční spolupráce a možná doporučení pro její další efektivní rozvoj.

Manuál je určený zejména odborné veřejnosti, a to primárně pedagogickým pracovníkům, jak na české, tak rakouské straně. Slouží jako dobrý příklad přeshraniční spolupráce.

Dvojjazyčný manuál vyšel v celkovém nákladu 1000 ks. Na jeho vzniku se podílelo Opatství Staré Brno Řádu sv. Augustina, Verein Family Business a Společně, o. p. s. Manuál je také zdarma ke stažení na webovém portálu žadatele www.opatstvirno.cz a rakouského partnera www.kinderbetreuung.at.

www.kinderbetreuung.at
Family Business

2. Mendel jako ideální téma přeshraniční spolupráce

2.1. Mendel a jeho význam

Gregor Johann Mendel je osobností světového významu. Velmi často bývá stavěn do řady tak významných vědců jako byli Einstein, Koperník či Darwin. Na druhou stranu nelze opomenout, že jeho jméno bohužel rezonuje více v zahraničí, než v rodném Česku.

Mendel je právem označován jako otec genetiky, jeho pole působnosti bylo ovšem mnohem širší. Jako renesanční člověk se mimo jiné zabýval například meteorologií, včelařstvím, působil také jako mnich a následně opat Starobrněnského kláštera. Živil se rovněž jako učitel či bankéř.

Právě nebyvalý význam a jedinečnost tohoto génia, jeho celoživotní dílo a také fakt, že je spojován jak s českou, tak rakouskou stranou, je ideálním tématem pro možný rozvoj přeshraniční (česko-rakouské) spolupráce. Mendelův odkaz je stále živý a má co říci i současné generaci.

2.2. Mendel a historie

Johann Mendel se narodil 20. července 1822 v Hynčicích ve Slezsku, pocházel z nepříliš majetné rodiny. Již od dětství prahl po poznání a vzdělání. Po absolvování gymnázia v Opavě odešel do Olomouce za studiem Filozofického učiliště olomoucké univerzity. Následně, teprve jako 21letý mladík, se rozhodl pro řeholní život a vstoupil do mnišského řádu. Augustiniánský klášter na Starém Brně mu tak poskytne azyl, hmotné zajištění a potažmo se díky pobytu v klášteře mladému Johannovi otevírají další možnosti studia a vzdělávání. Právě zde také přijímá řeholní jméno Gregor (česky Řehoř).

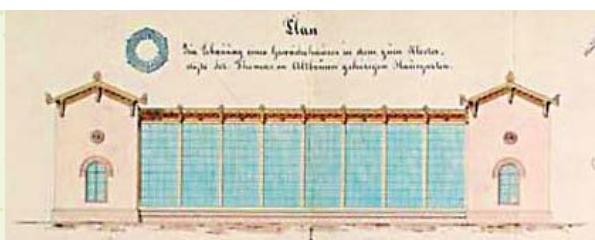
Členové augustiniánského kláštera na Starém Brně 1861-1864.
Stojící zleva: Benedikt Fogler, Pavel Křížkovský, Tomáš Bratranek, Josef Lindenthal,
Gregor Mendel, Anselm Rambousek, Antonín Alt, Matouš Klácel.
Sedící zleva: Baptist Vorthhey, Cyrill Napp, Václav Šembera.

Členové mnišského Řádu sv. Augustina na Starém Brně v době Mendelova působení

Zdroj: Opatství Staré Brno řádu Sv. Augustina

Vstup do kláštera následně zásadním způsobem ovlivnil další jeho životní kroky. Díky finanční podpoře a zázemí kláštera se plní velký Mendelův sen – jedinečná příležitost studia na vídeňské univerzitě. Mendel se tak s velkým zápallem a nadšením dává do studia matematiky, fyziky a přírodních věd – kromě jiného navštěvuje přednášky u věhlasného fyzika Dopplera.

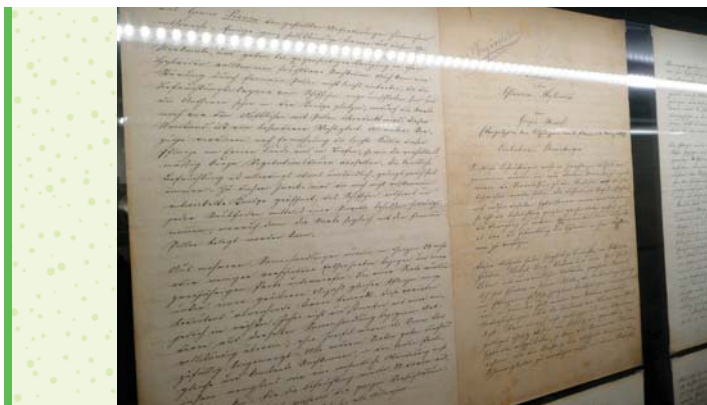
Poznatky ze studia ve Vídni ovlivňuje další Mendelovo působení a vědecké bádání. Po návratu do Brna se opět uchýlí do kláštera, stává se učitelem, ve svých volných chvílích se věnuje svému bádání v oboru hybridizace rostlin. Opat Napp oceňuje Mendelův elán a nechává pro jeho pokusy postavit skleník.

Návrh původního „Mendelova“ skleníku

Zdroj: Opatství Staré Brno Řádu sv. Augustina

Mendel si pro svůj výzkum vybral zcela obyčejnou rostlinu – hrách setý. Takřka po dobu deseti let se věnuje jeho pěstování, pokusům a křížení. A právě na hrachu prezentuje základní principy dědičnosti, vzniká jedinečné dílo „Versuche über Pflanzen-Hybriden“ (Pokusy s rostlinnými hybridy). Tento rukopis představuje nevyčísitelnou hodnotu, v současné době je strážněm „pokladem“ starobrněnského Opatství.

Originál Mendelova rukopisu uchován v současnosti ve speciální vitrině se 4 zámky

Zdroj: Opatství Staré Brno Řádu sv. Augustina

Mendelovo poznání a představení tajů genetiky však nebylo jeho současníky pochopeno. Své slávy dosáhl až posmrtně. V klášteře Mendel působil do konce svého života, po mnoho let také zastával funkci opata. Dne 6. ledna 1884 Mendel umírá na infekci ledvin ve věku nedožitých 62 let, pochován byl o tři dny později v augustiniánské hrobce na brněnském Ústředním hřbitově.

Hrobka augustiniánů na Ústředním hřbitově v Brně

Zdroj: Opatství Staré Brno Řádu sv. Augustina

Rekviem v kostele starobrněnského kláštera za zemřelého opata Gregora Johanna Mendela řídil Leoš Janáček.

2.3. Mendel a současnost

Mendel je v současné době stále velkou inspirací pro odborníky, vědce, ale i širokou veřejnost. Přestože však zájem o jméno Mendel ve světě všeobecně roste, v Čechách tomu tak zcela není. Je to patrně důsledek komunistické éry (zejm. 50. – 60. léta), kdy bylo jméno Mendel zapovězeno – genetika byla v této době považována za „pavědu“.

V České republice je Mendel spojován s městem Brnem, kde strávil většinu svého života. Ve světě naopak bývá považován za „rakouského mnicha.“ Jméno Mendel je světové, nicméně v zahraničí jej jen málokdo vnímá v souvislosti s městem Brnem a Českou republikou.

● MENDELŮV SOUČASNÝ ODKAZ V BRNĚ

1. Augustiniánský klášter na Starém Brně

- ▶ Mendel zde působil mnoho let jako mnich a následně opat
- ▶ Místo Mendelových pokusů a vznik genetiky
- ▶ Je zde umístěno Mendelovo muzeum MU a Muzeum Starobrněnského opatství
- ▶ V roce 2019 nově otevřena tzv. „Mendelova místnost“ – autentické předměty, které tento génius během svého života působil (mikroskop, vycházková hůl, aj.)

**Augustiniánský klášter
na Starém Brně**

Zdroj: Opatství Staré Brno Řádu sv. Augustina

2. Mendelovo muzeum Masarykovy univerzity

- ▶ Sídlí v autentických prostorech působení G. J. M.
- ▶ Moderní expozice – místo setkávání odborníků, ale i laické veřejnosti
- ▶ Přednášky světového významu Mendel Lectures

**Expozice Mendelova muzea
Masarykovy univerzity**

Zdroj: Mendelovo muzeum Masarykovy univerzity

3. Mendelianum

- ▶ Součást Moravského zemského muzea
- ▶ Interaktivní muzeum a centrum G. J. Mendela
- ▶ Každoročně pořádán tzv. „Mendel Day“

4. Festival „Mendel je...“

- ▶ Každoroční multižánrový festival při příležitosti výročí narození G. J. M.
- ▶ Zábavné laboratoře a workshopy, open air pokusy, koncerty, videomapping,...

5. Stezka Mendelovým Brnem

- ▶ Propojuje místa v Brně, která souvisí se jménem Mendel a která odkazují na jeho působení

6. Připravované projekty (Mendelův monument na Mendlově náměstí, příprava zápisu Mendelova rukopisu na seznam světového dědictví UNESCO, Obnova Mendelova skleníku,...)

Po Mendelovi je pojmenováno také jedno z nevyznamnějších brněnských náměstí – Mendlovo náměstí, jeho jméno nese také gymnázium v Opavě či brněnská univerzita – Mendelova univerzita v Brně.

● MENDELŮV SOUČASNÝ ODKAZ VE VÍDNI

Právě jeho působení ve Vídni ovlivňuje i vnímání rakouských občanů – považují Mendela za „svého“ a odtud plyne i jeho odkaz zejména v rakouské metropoli.

1. **Gregor Mendel Institute of Molecular Plant Biology**

- ▶ Výzkumný ústav ve Vídni zabývající se primárně molekulární biologii
- ▶ Založeno v roce 2000 Rakouskou vědeckou akademií

2. **Gregor Mendel Gesellschaft Wien**

- ▶ Vědecké sdružení založeno v roce 1972
- ▶ Provádí výzkum týkající se učení, osobnosti a celoživotní práce G. J. Mendela
- ▶ Podpora základního a aplikovaného výzkumu dědičnosti u rostlin, zvířat a lidí
- ▶ Šíření genetických znalostí v širokých vrstvách populace

3. **Gregor Mendel Haus**

- ▶ Při vídeňské „Universität für Bodenkultur“

4. **International Mendel Day in Vienna**

- ▶ Koná se každoročně při příležitosti výročí prezentace Mendelových zákonů dědičnosti (Brno, Vídeň, Tuscon, Sydney, Tokyo)

Gregor Mendel Haus ve Vídni

Zdroj: www.wikipedia.org

3. Aktivity projektu „Mendel je...“ a dobrý příklad praxe

3.1. Význam a hlavní cíl přeshraničního projektu

Hlavním cílem projektu bylo zvýšit povědomí o spojitosti jména Mendel a města Brna na straně rakouské, a naopak na straně české představit jeho význam pro Rakušany. Projekt se zaměřil na osvětu přeshraničního působení tohoto génia a jeho celosvětový význam. Cílem bylo oslovit zejména rakouské pedagogické pracovníky a představit jim „Mendelovo Brno“ (viz níže workshop ve Vídni). Ti pak tyto informace budou předávat dále v příslušných školských zařízeních a následně organizovat exkurze a výlety za poznáním do jihomoravské metropole.

Jak již bylo zmíněno v úvodu, realizaci projektu zajišťovalo Opatství Řádu sv. Augustina na Starém Brně ve spolupráci s rakouskou Verein Family Business.

Zábavnou a popularizačně-naučnou formou byl Mendel prezentován jako osobnost s historickým i přeshraničním přesahem, a to zejména v rámci multižánrového festivalu „Mendel je...“ (viz více informace níže).

Cílovými skupinami projektu byly především rodiny s dětmi, žáci, studenti, ale i odborná veřejnost.

Účastníci na workshopu ve Vídni

Zdroj: Společně, o. p. s.

Přednášející na workshopu – Pater Jan Emil Biernat z Augustiniánského opatství

Zdroj: Společně, o. p. s.

3.2. Hlavní aktivity přeshraničního projektu

Workshop Vídeň (14. 6. 2019)

Jako ideální místo pro workshop byl tematicky zvolen tzv. „Mendel Haus“ na Mendel Strasse při „Universität für Bodenkultur“ ve Vídni. Workshop byl primárně zaměřený na odbornou veřejnost, hlavními účastníky byli pedagogičtí pracovníci z Rakouska. Místo workshopu včetně organizace pozvánek pedagogů zajišťoval převážně rakouský partner, který má v této oblasti bohaté zkušenosti a nezbytné kontakty.

Na workshopu řečníci prezentovali jméno „Mendel“ ve spojení s městem Brnem (Mendelovo muzeum v Brně, Festival Mendel je..., Augustiniánské opatství, apod.) Hlavním smyslem této aktivity bylo představení turistické nabídky v souvislosti s jihomoravskou metropolí a nastartování následné spolupráce.

Festival „Mendel je...včelař“ (19. - 21. 7. 2019)

Festival „Mendel je...“ je oblíbenou, multižánrovou akcí, která se každoročně koná při příležitosti narozenin G. J. Mendela. Tato akce prezentuje Mendela zajímavým, zábavným a nevtíravým způsobem. Část aktivity festivalu byla spolufinancována z přeshraničního projektu, zejména pak zajištění duchovních koncertů, pronájmů prostorů, techniky, apod.

Jak již bylo zmíněno, festival byl prezentován také na workshopu ve Vídni.

Hlavní část programu se koná v autentických prostorech, se kterými je tento génius neodmyslitelně spojován (areál Augustiniánského kláštera a přilehlé Mendlovo nám.), ale také u vybraných partnerů, např.: VIDA science centre, Hvězdárna a planetárium v Brně, atd.

Hlavní cílovou skupinou festivalu jsou rodiny s dětmi, čemuž je uzpůsoben i program akce: workshopy, open air pokusy, zábavné laboratoře, soutěže pro děti, komentované prohlídky, koncerty, apod. Sobotní večer byl zakončen světelnou show s videomappingem vztahujícím se k životnímu dílu a odkazu Mendela.

Vystoupení Janáček Ensemble, Sál Augustiniánského opatství (19. 7. 2019)

Zdroj: Společně, o. p. s.

Zábavný dětský program na festivalu „Mendel je...“ (20. 7. 2019)

Zdroj: Společně, o. p. s.

Duchovní koncert v bazilice Nanebevzetí Panny Marie (21. 7. 2019)

Zdroj: Společně, o. p. s.

4. Závěr

Vzhledem k působení G. J. Mendela jak v Brně, tak ve Vídni (ale i na dalších místech), po sobě zanechal viditelné stopy na obou stranách. Právě proto je Mendel ideální přeshraniční téma, které spojuje a obohacuje obě strany. Přes všeobecný rostoucí zájem o Mendela jak u nás, tak ve světě, není však jeho potenciál stále plně využit. Proto je nezbytné téma Mendel stále rozvíjet, ať už v rámci Brna či navazující přeshraniční spolupráce.

Přeshraniční projekt „Mendel je...“ došel svému naplnění a dosáhl vytyčeného cíle - zejména pak přispěl k významnějšímu propojení jména Mendel s rakouskou i českou stranou. Mendel vešel do povědomí především rakouským pedagogickým pracovníkům, kteří dále šíří osvětu v domovských školských zařízeních a následně plánují cesty studentů a žáků za poznáním „Mendelova Brna“.